

SOPRONI
EGYETEM |

FAIPARI MÉRNÖKI ÉS
KREATÍVIPARI
KAR

AZ ALKALMAZOTT MŰVÉSZET LÉTMÓDJAI ÉS A KREATÍV IPAR KIHÍVÁSAI NAPJAINKBAN

Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar Tudományos Kiadványa

Szerkesztette: Márjai Molnár László és Pásztory Zoltán

AZ ALKALMAZOTT MŰVÉSZET LÉTMÓDJAI ÉS A KREATÍV IPAR KIHÍVÁSAI NAPJAINKBAN

**FAIPARI MÉRNÖKI ÉS KREATÍVIPARI KAR TUDOMÁNYOS
KIADVÁNYA**

Szerkesztette: Márjai Molnár László és Pásztory Zoltán

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

SOPRON, 2023

A kötet első 12 írása a Sopronban 2022. október 28-án *Az alkalmazott művészet létmódjai napjainkban* címmel megrendezett tudományos konferencia előadásainak szerkesztett anyagát tartalmazza.

A konferencia támogatói:

MTA VEAB Soproni Tudós Társaság Művészeti és Irodalomtudományi Szakbizottság

Magyar Tudományos Akadémia VEAB Képzőművészet, Művészetelmélet és Design
Munkabizottság

Soproni Egyetem Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábíán Attila

a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztette:

Dr. Márfa Molnár László és Dr. Pásztory Zoltán

Lektorálta:

Dr. Börcsök Zoltán

ISBN 978-963-334-453-8 (pdf)

<https://doi.org/10.35511/978-963-334-453-8>

Creative Commons licenc: BY-NC-SA 2.5

Nevezd meg! Ne add el! Így add tovább! 2.5 Hungary
Attribution – Non commercial – Share Alike 2.5 HUNgary

Tartalom

Bevezetés.....	5
Művészeti szekció	
Posztmodern performansz.....	7
<i>Szabó Tibor</i>	
Az alkalmazott és az autonóm művészet szakrális alkotásokban.	15
<i>Karikó Sándor</i>	
Szépség és öröm. Gondolatok a hazai kortárs transzcendens művészetről.....	21
<i>Kovács-Gombos Gábor</i>	
A képi világ üzenetei. Két leány folyóirat margójára	30
<i>Fáyné dr. Dombi Alice</i>	
Ökoművészet és öcodesign mint új paradigma?	40
<i>Zalavári József</i>	
Fenntartható létharmónia, esztétikum és a feminin reprezentációja	48
<i>Major Gyöngyi</i>	
Tér(más)kép(pen) - adalékok a kortárs építészeti ábrázolás eszköztárának áttekintéséhez.....	61
<i>Kósa Balázs, Markó Balázs</i>	
Képirás – képolvasás (illúzió és gyakorlat)	70
<i>Gáspárdy Tibor</i>	
A kortárs (alkalmazott) művészet értelmezhetősége.....	80
<i>Márfai Molnár László</i>	
Bepillantás művészet és természettudomány közös metszetébe.....	87
<i>Nagy Máté</i>	
„Ut pictura poesis” Az intermedialitás megjelenési formái Tandori Dezső költészetében	95
<i>Zámbó Bianka</i>	
A soproni műemlék épületek dokumentálásának bemutatása egy helyi példán keresztül.....	102
<i>Kósa Balázs, Markó Balázs, Tárkányi Sándor</i>	
A makett, mint szemléltető eszköz.....	113
<i>Horváth Péter György, Markó Balázs, Tárkányi Sándor, Antal Mária Réka, Kósa Balázs</i>	
A fa élettani hatása	123
<i>Boros Eszter</i>	
Művészet és innováció az információ korában	130
<i>Szécsi Gábor, Szilágyi Tamás</i>	
A térészlelés és térhasználat kognitív működése	145
<i>Mucsi Zsuzsanna Mária, Horváth Péter György</i>	
A design hét megjelenési szintje	152
<i>Reményi Andrea</i>	

Műszaki szekció

Kézi és gépi intarziakészítés összehasonlító elemzése	162
<i>Antal Mária Réka, Horváth Péter György</i>	
Vászonról kompozitig – Anyaghasználat a repülőgépgyártásban.....	178
<i>Zsákai Balázs, Alpár Tibor, Horváth Péter György</i>	
Ütemezési feladat eredményeinek nemparametrikus statisztikai elemzése	185
<i>Tóth Zsolt, Hegyháti Máté, Kulcsár Ernő, Ősz Olivér</i>	
Fenyő rönk és fűrészáru behozatal környezeti terhei.....	193
<i>Börcsök Zoltán, Pásztory Zoltán</i>	
A faenergetika racionális, környezetkímélő lehetőségei (kutatási összefoglaló).....	204
<i>Németh Gábor; Kocsis Zoltán</i>	
Faipari projektek szakirodalmi elemzése	212
<i>Novotni Adrienn</i>	
Faipari por-forgács elszívó hálózatok és a munkahelyi légtér fapor tartalmának kérdései ...	222
<i>Németh Gábor, Németh Szabolcs, Kocsis Zoltán, Magoss Endre</i>	
Természetes anyagok szigetelőképessége.....	230
<i>Szendi Dorina; Pásztory Zoltán</i>	

Foreign languages section

Thermal resistance values of natural fiber-based insulation panels and the impact of their thickness on the thermal transmittance values of an external wall structure.....	240
<i>Le Duong Hung Anh, Zoltán Pásztory</i>	
Developing Info-Droplets to model the dark flight phase of meteorite fall.....	252
<i>Agota Lang, Matyas Bejo, Benke Hargitai, Barnabas Molnar, Aron Sztojka</i>	
Social Network and Text Mining Analysis of Publications Related to Remote Sensing and R Programming.....	260
<i>Zsolt Tóth</i>	
Small and medium-sized enterprises (smes) in Hungary: industry 4.0 trends and challenges	272
<i>Ádám Fazekas, Endre Magoss, Veronika Suriné Lengyel</i>	
The effect of natural-based additive on paper.....	284
<i>Zsófia Kóczán, Katalin Halász, Edina Preklet, Zoltán Pásztory</i>	
Comparative social network analysis (SNA) of FP7 and Horizon 2020 projects on remote sensing	293
<i>Zsolt Tóth</i>	
Advancements in Sustainable Wood Furniture: A Comprehensive Review of Bonding Techniques and Adhesives	302
<i>Seda Baş, Levente Dénes, Csilla Csiha</i>	

Posztmodern performansz

Szabó Tibor

Professor emeritus, Szegedi Tudományegyetem, email: SzaboTibor@szte.hu

DOI: https://doi.org/10.35511/978-963-334-453-8.Szabo_T

Absztrakt

A tanulmány a művészet egyik alkalmazott módszerét, technikáját, a performansz műfaját mutatja be a hazai művészeti életből vett néhány példán keresztül. A szerző elsődleges célja, hogy a vizsgált szerzőket társadalmi kontextusban helyezze el. Álláspontja az, hogy – számos előzmény után – a performansz az 1960-as évektől máig a posztmodern korszakra jellemző, a „nagy elbeszélésekkel” szembeni pillanat, az instabilitás művészete. Néha a „művészet válságával” hozzák összefüggésbe, amit a szerző nem oszt. A magyar performerek (Szentjóby Tamás és társai, F. Zámbo István és társai) mellett a tanulmány Ladik Katalin performanszait, hangköltevényeit mutatja be. Kiemelten foglalkozik El Kazovszkij komplex személyiségével. Mindketten az emberi elidegenedés, „objecté válás” rendkívül tehetséges, nemzetközi rangú művészei.

A posztmodern előzményei a művészetekben

A 20. század közepén jelentkező posztmodern megkérdőjelezi a szubjektum önazonosságának addig – a modern korban – alapvetőnek számító tényét, illetve az abszolút biztos elveken alapuló társadalmi berendezkedést.

Ennek elméleti-filozófiai előzménye már a 19. században megjelent, elsősorban Nietzsche felfogásában, a „minden érték átértékelése” és az *Übermensch*-elméletében. Ez jelentős hatást gyakorolt olyan írókra, mint André Gide, August Strindberg vagy D. H. Lawrence és költőkre, mint Ady Endre vagy Rainer Maria Rilke. A hagyományos, „modern” értékek felbomlása az irodalomban a 19. század végén és a 20. század elején akkor kezdődött, amikor neves írók, mint Marcel Proust vagy James Joyce felbontották az tér-idő-cselekmény arisztotelészi hármas egységét. Már a 20. század legelején – talán az 1905-ös és az 1917-es orosz forradalom hatására – megjelentek a Malevics absztrakt-kubista alkotásai, amelyek nagy hatást gyakoroltak a nyugati képzőművészetre (vagy például El Kazovszkijra). Jelentős fordulatot hozott a 20. század elején a futurista mozgalom (Marinetti, Boccioni), majd a szürrealizmus, amelynek képi világába a legkülönbözőbb formában megjelent a művész belső, pszichés világa. A dadaizmus után egyre több izmus jött létre, egészen a nonfiguratív festészetig és a neoavantgárd kísérletekig.

A posztmodern kibontakozása és a „művészet válsága”

A művészi performansz az 1960-as, még inkább az 1970-es évek társadalmi folyamatainak a következményeként formálódott ki. Akkor számos teoretikus gondolta úgy, hogy az addig biztosnak hitt és biztosnak vélt társadalmi történések elméletileg bizonytalaná, később pedig teljes egészében megkérdőjelezhetővé, sőt, elfogadhatatlanná váltak. Akkor indult el egy olyan társadalmi és gondolati irányzat, amely a 20. század végére olyan korhoz vezetett el, melyben minden téren az instabilitás vált általánossá. Ekkor vált általánossá mindenek „végét” prognosztizálni. Volt elmélete az „ideológia végének”, a „történelem végének”, stb. Ebbe a sorba zárkozott fel a „művészet vége” elmélete.

A művészetfilozófia és esztétika a „művészet válsága” kategóriába kezdte sorolni az akkor megjelenő számos művészeti jelenséget. Arthur C. Danto volt, aki a *The Nation* című folyóirat hasábjain 1984-ben *A művészet vége* címmel közölt nagy hatású írást. Szerinte a művészet már saját öntudatába megy át, csak önmagára reflektál és filozofikussá, metafizikussá kezd válni. Danto koncepcióját a „művészet válságáról” sokan, sokféleképpen elemezték, dicsérték vagy bírálták. Véleményem szerint Danto nem tett mást, mint a művészetben, a képzőművészetek különféle ágaiban már korábban, az 1960-as években megjelent jelenséget írta le. Itt nem csupán a populáris alacsonyodott úgynevezett „művészetről” van szó, hanem egy újfajta szemléletmódról, amely gyakran az emberi testet használja művészeti eszköznek, amikor előadást tart az alkotó, azaz megismételhetetlen performanszt.

Ez a pillanatnyiság megfelel a posztmodern társadalom instabil helyzetének, az elmúlónak, az egyszerűnek. Ha egyáltalán lehet általában a „művészet válságáról” beszélni, akkor azt feltétlenül össze kell és lehet kapcsolni a társadalom válságával, az instabil világ kialakulásával és elterjedésével. A stabilitás végleges eltűnése után semmi sem maradt meg a „régiből”, amely alkalmas lehet a harmonikus művészeti ábrázolásra. Persze, azért erre továbbra is történnek kísérletek. Tehát a hagyomány és a posztmodern együtt élt.

A kor társadalmi „válságának” jelenségei

Mi volt az a társadalmi jelenség, amely éppen az 1960-as években kiváltotta a művészi performanszok tömeges méretű megjelenését? Szerintem a beat korszakkal (és beat-zenével), a szexuális forradalommal, és az egyre jobban elterjedt rock and roll zenével és tánccal úgy, az eddigiekhez képest sokkal szabadabb, sőt: szabadelvű életvitel lett úrrá az USA-ban, melynek a beinduló globalizációval együtt világméretű hatása lett. Ahogyan ez általában

lenni szokott, tehát a performansz, a korlátlan önmegmutatás az Egyesült Államokból indult és terjedt el az egész világon az 1960-as '70-es években. Szerintem ennek további lendületet adott az akkori filmművészet, az „új hullám” (*Dühöngő ifjúság, Kifulladásig, Bársonyos bőr, Blow-up, Szelíd motorosok, Hair* stb.) és a Woodstock-jelenség, amely már a korábban indult hippy-mozgalommal függött össze, ahol a beöltözés, az extravagáns kinézet és viselkedés alapvető követelménynek számított.

Ennek a happeningnek ikonikus alakja szempontunkból nem annyira a kiváló Jimi Hendrix vagy Joe Cocker volt, hanem Janis Joplin, a maga extravagáns öltözködésével, megjelenésével és énekhangjával. Már a fesztiválon megjelent mintegy félmillió fiatal egy teljesen új, laza életérzést sugárzott magából. Woodstock nagy hatása miatt is lehetett ikon az akkori '60-as, '70-es generációknak az egész világon. Az 1960-as évek végétől (társadalmi-underground hatásra és azzal párhuzamosan) jelennek meg azok a művészi akciók, amelyekből kinő a művészi önkifejezés sajátos formája, a performansz, az „előadás” sajátos formája, a *szubjektív művészi önmegmutatkozás*. Az amerikai és nyugat-európai művészi akciók után hamarosan megjelennek Nyugat- és Közép-Kelet Európában is a performansz alkotók.

Korai magyar performerek

A nemzetközi tendenciákat az itthoni avantgárd művészek gyorsan felkarolták és a külföldiekhez hasonló színvonalú performansz előadásokkal léptek fel. Itt csak néhány példát hozok fel magyar művészekről és alkotókról abból az időkből, hogy szemléltessük sajátosságaikat. Nem szólok a szinte első akció művészeti eseményről, melynek szereplői Szentjóby Tamás, Altorjay Gábor és Jankovics Miklós voltak, akik 1966-ban Budapesten egy underground előadás keretében bemutatták *Az Ebéd (in memoriam Batu kán)* című darabjukat. Merész kísérlet (a szocialista realizmus idején valóban földalatti előadás) volt ez, amelyet mások is követtek. Az ezt a típusú művészetet felvállalók és képviselők az 1960-as 70-es években, mint például Halász Péter (az 1969-ben alapított **Kassák Ház Stúdió** performansz-színház rendezője) még nem is a „tűrt” kategóriába tartozott, és társulatával és családjakkal együtt 1976-ban kényszerültek elhagyni az országot (az akkori szóhasználatnál élve: disszidálni). Külföldön pedig tartalmas karriert futottak be. Hasonló kísérletek voltak a szentendrei ef Zámbó István és társai (elsősorban Wahorn András és fe Lugossy László) Szentendrén és Kecskeméten tartott performanszai, melyeket gyakran a rendőrség akciói zártak be. A környező országokból elsősorban az akkori Jugoszláviában élő művészek jártak

elő az új művészeti formák kidolgozásában. Fiatal művészeink – mint például Fodor Barbara és mások – ma is sikeresen kísérleteznek performansszal vagy happeninggel.

Ladik Katalin komplex művészete

Az 1960-as évek végén jelentkezett először műveivel a vajdasági művész, Ladik Katalin. A rendkívül sokoldalú és nemzetközi hírű alkotó, aki éppen ez évben, 2022-ben kapta meg a Magyar Érdemrend tiszti keresztje díjat, már kezdetben is szürrealista és erotikus versekkel lepte meg közönségét. A színésznő vénáját számos tv- és filmszerepben, sokszor főszereplőként csillogtatta meg. Mellette, mint performer, számos előadást tartott költeményeiből, s azokat akkor még szokatlan stílusban, hangkölteményekként adta elő. Vizuális költészetébe az is belefért, hogy erotikus mondanivalóját saját testével, mozdulataival kísérte. Általában jellemző volt rá ez a művészi attitűd. Húszas éveiben járt, amikor „vetkőzős” performanszokat adott elő, melyek igen provokatívak voltak. Szentendrén, 1968-ban Szentjóby Tamás UFO darabjában szerepelt másokkal együtt. *Az volt az egyik alapelve, hogy „amikor kiállok a pódiumra, műtárgy vagyok”. Saját magát objectnek tekintve tulajdonképpen a tárgyiasítás, dologgá válás elidegenedett formájával van dolgunk.*

Ezt a dadaista verset írta ezután:

Happening 1968

*Kopasz benzineskannák a Keleti pályaudvaron,
kicsordulnak belőle a hajnalok.*

*Egy álmokóros fa piros felhőket ereget,
ágain ringatja kis piros bulldőzereimet.*

*A Duna-parton ragyogó patkányokkal
szárnyaink alatt,
indigó-csókkal homlokunkon,
hulló csillagokként egymásba zuhanunk,
oly szelíden,
hogy a könnyek azóta is elkerülnek.*

Egy legújabb interjújában erről az időszakról ezt mondja: „A ’60-as években úgy éreztem, a költészet az én világom. akkor jutott el hozzánk, Jugoszláviába a beat és más amerikai irodalmi és művészeti irányzat. Kortársaim közül többen ezeket követni és utánozni kezdték”. Egy másik kérdésre így válaszol: „Az akkori Kelet-Európában nem volt elfogadott a női művészek, főleg a költőnők részben meztelen testének megmutatása. Ezt tudva, persze, provokatív szándékkal iktattam be performanszaimba egy-egy rövid, termékenységű alsámán-rituálét.” Mindezen tevékenysége mellett Ladik Katalin készít művészi fotókat, kollázsokat, grafikákat és absztrakt festményeket. Ezek sok jelentős galériában és múzeumban (Ludwig

Múzeumban) is megtalálhatóak, amelyekből felhasznál néhányat performanszaihoz. A színekhez különösen ragaszkodik, magát és tárgyait is előszeretettel festi. Készített panoptikumokat (Ladik kódországban, Secondary Archive stb.), ahol a piros és vörös szín dominál, s közben a fétissé emelt bábokkal együtt előadta hangkölteményeit. Szkárosi Endrével 2015-ben készített „rádióközvetítésében” megjelenik a való és a posztmodern világ, fegyverropogással, vukovári emlékekkel, miközben hangos „párbeszédet” folytatnak egymással. A hangköltészet egyik nagymestere Ladik Katalin.

El Kazovszkij életvilága

Különös és különleges művész a szentpétervári születésű orosz-magyar képzőművész El(ena) Kazovszkij, aki – Rényi András szerint – „a 20. századi magyar művészet egyik legkülönösebb és legjelentősebb életművét hagyta ránk.” Művészete különlegességének háttérben személyiségi vonásai állnak. Már nevében is ki akarja fejezni korán tudatosuló transzneműségét: ő egy domináns homoszexuális férfi szerepét éli egész életén át. Egyéni és művész létét egy magyar-török fiatal férfival (Can Togay Jánossal) való, néhány órás véletlen találkozás befolyásolta. Ezt az eseményt úgy élte meg, mint elérhetetlen személyes kapcsolatot. Egy házi underground színházi eseményen futott össze a nála fiatalabb férfival és lett ez az esemény művészetének formálójává.

El Kazovszkij sajátos életstílust alkotott meg magának, melynek alapja a punk fekete életvilága volt. Egész feltűnő öltözködése, megjelenése, arc mimikája és arcfestése ezt az életérzést fejezte ki. Mindez párosult azzal, hogy lázasan kereste önmagát, saját szerepét és helyét az akkori világban. Olyan művész volt tehát, amely saját belső világát váltotta át művészetté, és létrehozott belőle egy olyan személyes mitológiát, melyben a szimbolikus létezők, idolk, fétisek alkották festményeit, grafikáit és előadásai témáját. A klasszikus művészi hagyományt saját maga ízlése és elképzelése szerint átalakította és ez alapján megalkotta performanszait. Ezekre általában színpadi teret használt, lépcsőket rajzolt vagy élő figurákat, festett, színes dobozokat, idoloikat vagy idol-töredékeket. Előadásain gyakran átüt egyfajta erotika.

Megkomponált panoptikumában nincs élő ember, ha van, az is le van kötözve, ami a művésznek – elmondása szerint – testi gyönyört okoz. Gyakran él a lekötözés eszközével: nála ez az emberi lét teljes meghatározottságát, determinációját van hivatva felidézni: mi emberek, bár vágyunk a szabadságra, mégis kiszolgáltatottak vagyunk a sorsnak. Tulajdonképpen ezzel El Kazovszkij egy félelmetes és félelmet keltő világot mutat be nekünk. Ez drámai feszültséget kelt a nézőben. Eltárgyasított és számunkra elidegenedett

világot épít fel, a mai posztmodernben a körülményeknek a korábbiakhoz képest is erőteljesebb kiszolgáltatottságot érzékeltet. Festői munkái kifejezetten elvontak, talán filozófikusnak mondhatóak, és közel állnak az olasz „metafizikai festészet például Giorgio De Chirco által képviselt irányzathoz. Nála is, akárcsak az árnyékokkal játszó olasz mesternél, az emberi egzisztencia az „elementáris szenvedély és a kétségbeesés” végletei között hanyódik, vagy egyenesen hiányzik alkotásaiban.

A festményein gyakran (majdnem mindig) szereplő állat, talán kutya Forgács szerint szemlélő lélek, a művész és a befogadó között. Mások a művész lelkével azonosítják. Szerintem más szerepe van műveiben, attól függetlenül is, hogy a művész milyen szerepet szánt neki. A hegyes fülű, papírból kivágott, festett, rajzolt kutya sziluett az erőszak jelképe lehet műveiben: a belső kényszeré, hogy nem tud személy szerint azzá válni, aki és azé a környezeti kényszeré, amely őt sokszor kényszeríti. Ahogyan ez emberek csak mozdulatlanra ítélt, lekötözött figurák, a kutya jelképe is ezt a determináltságot, a külső kényszerek által személytelenné vált tárgyat jelenti. Erre jó példa még főiskolás korában alkotott festménye: *Állat bálvánnyal* (dr. Kovács Levente tulajdonában). Ezen a festményen még látszik, hogy a kutya még nem vált jelképpé, szinte még hús-vér, félelmet keltő állat. Ennek egyik legjobb példája művészetében a *Dzsan-Panoptikum vagy játék az eltárgyasításról* (1977-2001). Ennek az előadásának több eleme volt, először is felépítette a bálványait, majd következett az ünnep eseménye, azután az építmény szétszedése és lerombolása. A panoptikumban a vállalkozó fiatalokat gúzsba kötötte különféle színű szalagokkal, és ezáltal mozdulatlaná tette őket. Sok más egyéb tárgy *object* volt jelen az embereken kívül: különféle ruhákba öltözött fejnélküli test-sziluettek és a mindig jelenlévő, több alakban is megjelenő eb. Ez a „hegyes állat”, ahogyan El Kazovszkij saját maga által teremtett rejtelmes kutyát nevezi, szinte a legtöbb értelmezést kapta művészetében. Sokan csak valami színházi jelenetet szemlélő, figyelő pozíciót elfoglaló szimbólumot értenek rajta. Ez a figura már a Képzőművészeti Egyetemen benyújtott diplomamunkájában is megjelent egy idol társaságában. A képen hangsúlyos az állatfigura, ami szerintem – kinézete alapján is állítható – inkább a világban megjelenő erőszak szimbóluma. Ez az értelmezés illeszkedik ahhoz a képi világhoz, amelyben a lekötözés, a drámai feszültség, a kiszolgáltatottság a domináns.

Festészete szintén az elidegenedés képi, szimbolikus ábrázolása. Gyakran használja műveiben a sivatagot, mint olyan motívumot, amely a kiüresedésre, a (lelki vagy testi) sivárságra utal. „Kék Vénusz a sivatagban” című festményén már az Amerikában tapasztalt felhőkarcolók

jelentik számára a sivatagot. Ennél is fontosabb és érdekesebb az, ahogyan színes olajképein mindig szerepeltet két alakot (Purgatórium XXXV), akiket sivatag választ el egymástól és két téglapoztamens, amelyeken az alakok állnak. Ugyanez az érzésvilág jelenik meg a Nápolyt és a Vezúvot idéző Mediterrán purgatórium III. című festményén, ahol az állaton kívül fenyegetően megjelenik egy kasza is. Az érzelmi bizonytalanságot, énkeresést olyan festmények fejezik ki, amelyeken a libikóka két végén különféle tárgyakat helyez el. Ez kiválóan illusztrálja korunk és a belső Én instabilitását.

El Kazovszkij életműve már befejezett. Panoptikumai egy része, de festményei és egyéb objektei is a hazai és külföldi múzeumok féltett kincsei közé tartoznak. Alkotásai annyira egyediek, annyira saját érzésvilágából származnak, hogy utánozni senki sem képes rá. Mégis, a magyar képzőművészet fiatal tagjai, festők, grafikusok bizonyos mértékig hatása alá kerülhettek.

A 20. század végi és a 21. század eleji művészetben tehát nem ritkák azok a kísérletek, amelyekben jelentős szerep jut az új művészeti területnek, a performansznak. A művész belső lelki világának, vágyainak és érzelmeinek képi formában vagy mediatív eszközökkel történő megjelenítése, tárgyivá tétele hatalmas hatást képes kiváltani a szemlélőből. Ugyanakkor az eszmei-filozofikus szempontból felépített installációk a bemutatásuk után csak a befogadók világában marad meg, egyébként – akár amiatt is, hogy a művész változtathatja azokat, vagy a benne résztvevő szereplők cserélődnek – a „pillanat művészete” marad.

Bibliográfia

- Forgács, É., 1996. *El Kazovszkij*. Budapest: Új Művészet Kiadó.
- Liotard, J.F., 1993. *A posztmodern állapot*, In: *A posztmodern állapot*. Budapest: Századvég-Gond Kiadó.
- Máté, Zs., 2021. *A „művészet vége” dilemma művészetfilozófiai-történeti diskurzusáról*. In: *Uő: Kultúr- és művészetfilozófiai és esztétikai továbbgondolások*. Szeged: Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- Rényi, A., 2015. *A túlélő árnyéka – Az El Kazovszkij-életmű*. Budapest: Magyar Nemzeti Galéria, kiállítás katalógus.
- Sirbik, A., 2021. *Műtárgyként létezni, Interjú Ladik Katalinnal*. Új Művészet melléklete. 2021. 4. sz. 28. old.
- Szabó, T., 2008. *Az instabilitás kora*. Szeged: Meridionale Kiadó.
- Szöke, A., (szerk.) 2001. *A performansz-művészet*. Budapest: Balassi Kiadó.

Abstract

Tibor Szabó

Postmodern performance

In the paper the author tries to present one of the applied art methods of the 20th century, namely the technic and meaning of the performance in some Hungarian artists' works. The aim of the author is to englobe art experiences in the global social context. The condition postmodern denies the „grand recit” and however accept and promulgate a totally new way of life full of crisis. One of the sign of the new era in art is the performance, the art of instant present of the individual. The paper present two great Hungarian performers. Katalin Ladik, Hungarian of Novy Sad, said: „I am object when I am on the stage” presenting erotic poems often reading out them. The other artist is El Kazovskij, Hungarian but born in Russia. His art and performances are the examples of the alienation of the individuals. Both of them are very important artists.